

Biblioteksprogram, Huddinge kommun, 2023 - 2027

Om biblioteksprogrammet

Biblioteksprogrammet avser perioden 2023 - 2027 och är ett strategiskt dokument för långsiktig utveckling av Huddinge kommuns biblioteksverksamheter. Programmet utgår från alla invånares behov av bibliotekens tjänster och innehåll och anger riktningen för samverkan mellan olika bibliotekshuvudmän inom kommunen. Då bibliotekens uppdrag är omfattande och komplexa, delas ett antal utmaningar och utvecklingsområden mellan nämnder och förvaltningar, även nämnder utan huvudansvar för bibliotek.

Biblioteksprogrammet svarar mot Bibliotekslagens (SFS 2013:801) krav på samtliga kommuner att anta en plan för sin verksamhet på biblioteksområdet. Det utgår från såväl internationella riktlinjer som nationella och lokala styrdokument.

Huddinge kommun

Huddinge kommun har en ung och växande befolkning. Koncentrationen av kunskapsintensiva verksamheter som universitet, högskolor, forskning och näringsliv är en styrka som lockar till sig välutbildade invånare och ger kommunen unika möjligheter att samverka och utveckla verksamhet av god kvalitet. Huddinge kommun står också inför en rad utmaningar inom jämlikhet och social sammanhållning. Det rör bland annat skillnaderna i inkomst, arbetslöshet, valdeltagande, hälsa, livslängd och utbildningsnivå mellan invånare/boende i kommunens olika geografiska områden. Detta är frågor som en väldimensionerad verksamhet, som erbjuder Huddingeborna god tillgång till bibliotek, ska arbeta med.

Biblioteken i Huddinge

De kommunala biblioteken i Huddinge består av folkbiblioteken, skolbiblioteken och förskolebiblioteken. Skolbiblioteken är placerade i anslutning till grund- och gymnasieskolor och förskolebiblioteken ligger i förskolans lokaler. Kommunen erbjuder fem folkbibliotek, som ligger i centrala Huddinge, Flemingsberg, Skogås, Vårby och Segeltorp. Utöver detta finns ett digitalt bibliotek som samlar och förmedlar e-tjänster, e-medier, information och inspiration. Med tanke på bibliotekens betydelse både för individen och samhället gör ett delmål i den nationella biblioteksstrategin gällande att tillgången till biblioteksverksamheten ska öka, så att fler kan ta del av bibliotekens utbud och service¹.

I Huddinge bedrivs även biblioteksverksamhet i statlig regi genom Södertörns högskolebibliotek och Karolinska institutets universitetsbibliotek Campus Huddinge. Röda Korsets högskolebibliotek, som drivs av Stiftelsen Rödakorshemmet, är en integrerad del av Södertörns högskolebibliotek. I kommunen finns också stiftelsen Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek, där LO, Socialdemokraterna och staten tillsammans står som huvudmän.

Bibliotekens roll i Huddinge kommun

Den samlade biblioteksverksamheten bidrar till Huddinge kommuns långsiktiga målsättningar.

¹ Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022 - 2025

Biblioteken arbetar läsfrämjande och språkutvecklande, inspirerar och stimulerar till kulturupplevelser och personlig utveckling. Biblioteken skapar förutsättningar för det demokratiska samtalet, delaktighet i samhällsutvecklingen och bidrar därmed till aktiva samhällsmedborgare. Biblioteken erbjuder alla invånare mångfacetterade bibliotekstjänster av hög kvalitet genom hela livet. Biblioteken i Huddinge är både fysiska och virtuella resurser, samverkande i ett lokalt, regionalt, nationellt och globalt sammanhang. Biblioteken ser till att alla Huddinges invånare har tillgång till den information var och en behöver i sin livssituation och ser till att alla får hjälp och stöd i sitt kunskapssökande utifrån sina individuella behov. Bibliotek bygger gemenskap och tillit, och motverkar människors ofrivilliga ensamhet.

Kommunfullmäktiges mål är samlade i tre målområden som utgår från de tre hållbarhetsperspektiven: social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Biblioteksprogrammet fokuserar på de sociala och ekologiska hållbarhetsperspektiven för att bidra till ett tryggt, jämlikt och långsiktigt hållbart Huddinge.

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart samhälle är ett samhälle där människor lever ett gott liv, med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle där människors lika värde står i centrum. Huddinge ska vara trivsamt och tryggt för alla invånare och en jämlikhetssträvan ska prägla kommunens samtliga verksamheter. Biblioteken bidrar utifrån detta till att alla ges jämlika möjligheter för kunskap, kreativitet och livslångt lärande, där tillgång till läsförmågor och språk är grundläggande fundament. Biblioteken är attraktiva mötesplatser som knyter människor och lokalsamhällen samman, bidrar till tillit och förtroende, och ger invånare förutsättningar att vara delaktiga i samhällsutvecklingen.

Ekologisk hållbarhet

Bibliotek är klimatsmarta goda exempel på ekologiskt hållbar verksamhet, där delandet och återanvändning av böcker, lokaler, information, kunskap, IT-miljö med mera är centralt. Biblioteken bidrar till ett långsiktigt hushållande med materiella och mänskliga resurser, vilket ger biblioteken en gedigen miljöetisk grund. Genom att informera och engagera bidrar biblioteken till att Huddingebor har god kännedom om miljöproblem och hur val de gör till vardags kan bidra till en hållbar utveckling.

Bibliotekens uppdrag

Folkbibliotek

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

Varje kommun ska enligt lag ha ett folkbibliotek. Det ska vara tillgängligt för alla och vara en öppen och publik plats med fokus på allmänhetens behov. Antalet bibliotek anpassas därför till kommunens storlek. Biblioteket ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet². Det ska vara ett centrum för information, kunskap, litteratur och kultur och främja möten mellan människor i olika åldrar och med olika bakgrund. Det ska inspirera till läsupplevelser, språkutveckling och lärande. Folkbiblioteket ska slutligen också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet och i samhället i stort³.

² Bibliotekslag (2013:801)

³ Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022 - 2025

Prioriterade grupper

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Vidare ska särskild uppmärksamhet ägnas åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. Prioriterade är även personer med funktionsnedsättning, som ska erbjudas litteratur utifrån sina olika behov och förutsättningar.

Skolbibliotek

Ansvar: Grundskolenämnden och Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden
Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek⁴. Detta gäller offentliga såväl som fristående skolor. Det är skolans huvudman som avgör hur elevernas tillgång till skolbibliotek ska lösas. Tillgång till ett skolbibliotek ska antingen finnas i skolans egna lokaler eller på rimligt avstånd från skolan. Det ska vara möjligt för eleverna att kontinuerligt kunna använda biblioteket som en del av undervisningen. Med skolbibliotek avses en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställts till elevernas och lärarnas förfogande med hjälp av kompetent personal. Skolbibliotek är vidare en del av skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Skolbibliotek ska betraktas både som en materiell resurs så som läromedel och övrig utrustning, och som en funktion som bidrar aktivt i elevernas kunskapsutveckling⁵. Bibliotekets syfte ska vara att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet⁶. Uppföljning av skolbiblioteken sker löpande och inom ram för det systematiska kvalitetsarbetet.

Prioriterade grupper

Skolbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt elever med funktionsnedsättning, till exempel genom att erbjuda litteratur utifrån deras olika behov och förutsättningar. Eleverna ska även erbjudas tekniska hjälpmedel för att de ska kunna ta del av texter och information. Vidare ska särskild uppmärksamhet ägnas åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Förskolebibliotek

Ansvar: Förskolenämnden
Nämnden ansvarar för att barnen ska erbjudas en stimulerande lärmiljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter samt genom lek och möjlighet till gestaltning. Förskolan har ett kompensatoriskt uppdrag där den ska erbjuda en läsfrämjande och lässtimulerande lärmiljö för att alla barn ska få tillgång till de kvaliteter som är avgörande för en god språk-, läs- och skrivutveckling. Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom läggs grunden till att barnen på sikt tillägnar sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Förmåga att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändig i ett samhälle som präglas av stort informationsflöde och kontinuerlig förändring⁷. För att stärka måluppfyllelsen har Huddinge kommun valt att satsa på förskolebibliotek.

Prioriterade grupper

Förskolan ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn med funktionsnedsättning genom att

⁴ Skollag (2010:800)

⁵ Organisera för skolbibliotek i undervisningen, Skolverket

⁶ Skolbibliotek för bildning och utbildning, SOU 2021:3

⁷ Läroplan (Lpfö 18) för förskolan

erbjuda en tydlig lärmiljö och ge stöd och hjälpmedel utifrån alla barns olika behov och förutsättningar. Förskolan ska också ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och barn som har annat modersmål än svenska.

Vuxenutbildning och bibliotek

Ansvar: Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Nämnden ansvarar för att utbildningen ska utformas så att alla elever får del av handledning, samt tillgång och goda förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet. Tillgången till lärverktyg för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, genom bland annat bibliotek och digitala verktyg ska även det tillgodoses⁸. Det är vuxenutbildningens ansvar att varje elev som har slutfört studier inom vuxenutbildningen i den utsträckning som framgår av elevens individuella studieplan kan använda bibliotek och deras resurser, kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje. Eleven ska dessutom kunna hämta stimulans ur kulturella upplevelser och utveckla känsla för estetiska värden, samt ha kunskaper om och insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet⁹.

Samverkan

En väl fungerande samverkan mellan olika typer av bibliotek och bibliotekshuvudmän i Huddinge förutsätter en samsyn om bibliotekens olika roller och uppdrag. Biblioteken ska komplettera varandras insatser för att gemensamt kunna erbjuda alla invånare mångfacetterade bibliotekstjänster av hög kvalitet genom hela livet. Strukturerad och långsiktig samverkan mellan de kommunala bibliotekstyperna ska främjas.

Biblioteken förändras med sin omvärld

Informationssamhället och medielandskapet förändras snabbt. Den totala mängden information, såväl tryckt som digital, ökar. Vi befinner oss i en tid där det digitala inte längre är en värld vid sidan av den fysiska. Det analoga och det digitala samhället är sammanflätat. Bibliotekens roll i ett demokratiskt samhälle är att erbjuda alla invånare möjligheten att fritt ta del av information, delta i samhällsdebatten, uppleva kultur och söka kunskap. När en allt större del av samhällets information och kultur finns digitalt tillgänglig måste också biblioteken anpassa och utveckla sin verksamhet för att möta användarnas nya behov. En angelägen uppgift för biblioteken ligger i utmaningen att vägleda och guida genom stora informationsmängder och bidra med kunskap om att värdera och kritiskt granska information.

Platsen folkbibliotek

Det finns ökade behov av fysiska mötesplatser. Detta till trots minskar tillgången av offentliga rum som är öppna på lika villkor för alla, oavsett den enskildes ärende, ekonomi, ålder, religiösa eller politiska åsikter. Biblioteken får därför en allt viktigare funktion som gränsöverskridande mötesplatser som stärker social sammanhållning. Bibliotekens lokaler, utbud och verksamhet ska vara tillgängliga för alla. En förutsättning för detta är att biblioteken är så placerade att de på bästa sätt bidrar till likvärdig tillgång till bibliotek i kommunen. Biblioteken ska utgå ifrån användarnas behov och finnas där människor naturligt rör sig för att på så sätt vara en integrerad del av användarnas vardagliga livsmiljöer. Om detta åstadkoms bidrar även biblioteken till att skapa attraktiva bostadsområden i kommunen.

⁸ Läroplan (Lvux 12) för vuxenutbildningen

⁹ Läroplan (Lvux 12) för vuxenutbildningen

Gemensamma utmaningar

Under denna rubrik samlas ett antal utmaningar, där bred samverkan och gemensamt ansvarstagande är nödvändigt för en god måloppfyllelse.

Barns tidiga språkutveckling och goda läsmiljöer

Barns språkutveckling underlättas om de får möta läsning och högläsning i sin närmiljö och får möjlighet att samtala om böckernas innehåll med vuxna. Det krävs god samverkan mellan hem, barnhälsovård, förskola, grundskola och bibliotek för att bidra till goda läsmiljöer för barnen. Huddinges barn och unga ska ha tillgång till goda läsmiljöer som är textrika, språkrika, kunskapsrika, kommunikativa, och samverkansstarka. I en stimulerande läsmiljö kan flerspråkiga barn uppmuntras till att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Digitalisering för alla

Samtliga nämnder samverkar utifrån uppdrag, kompetens och tilldelade resurser i arbetet för höjd digital delaktighet. En betydande del av kommunens invånare använder aldrig internet, eller gör det mer sällan¹⁰. Det kommunala uppdraget innebär dock att erbjuda samma service till alla invånare inklusive de som lever i ett digitalt utanförskap. Det förutsätter att det finns tillgång till digitala enheter och internet, samt att det erbjuds möjlighet att lära sig att använda teknik och mjukvara utifrån individens förutsättningar och behov. Medarbetare ska ges möjlighet till utbildning och kompetensöverföring för att aktivt bidra till ett Huddinge där digitalisering är till för alla¹¹.

Tillgänglig läsning

I Huddinges kommunala service och utbud ska information, kommunikation och marknadsföring vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. I det kommunala uppdraget ingår även att erbjuda tillgängliga medier och att arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

Samhällsvägledning och samhällsinformation

Huddinge kommun ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpens ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till den enskildes behov av hjälp. Det ska dessutom ske utan onödigt dröjsmål. Allmänheten har behov av att personligen kunna möta kommunal service och myndigheter och få personlig service. Huddinge kommun ska finnas till och vara tillgängliga för alla. Lokal service är särskilt viktigt för dem som har svårigheter med det svenska språket, de med vissa typer av funktionsnedsättningar och de som är ekonomiskt utsatta. Sådan service, stöd och hjälp ska tillhandahållas så att den enskilde kan ta till vara sina intressen. Hjälpens ges i den utsträckning som är lämpligt med hänsyn till frågans art och den enskildes behov.

¹⁰ Svenskarna och internet 2022 - Internetstiftelsen

¹¹ Digitaliseringsstrategi för Huddinge kommun 2021 - 2025

Biblioteksverksamhetens roll i tider av kris

Med tanke på bibliotekens centrala roll i samhället, deras trovärdighet samt uppdrag att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning kan Huddinges bibliotek spela en viktig roll i tider av kris. Begränsad möjlighet att ta del av kunskap och oberoende information kan få särskilt stora konsekvenser i en kristid. Biblioteken fyller en funktion inom totalförsvarets civila del. Biblioteken stödjer tillgången till faktabaserad och trovärdig information i såväl fredstida normallägen som vid fredstida krissituation och krig¹².

Fokusområden för programperioden

Kommunstyrelsen

- Klargöra folkbibliotekens roll som en viktig kontaktyta i lokalsamhället för förmedling av samhällsinformation och samhällsvägledning.
- Leda och samordna arbetet med insatser för ökad digital delaktighet.
- Leda och samordna arbetet med att säkerställa tillgänglig information och kommunikation för en allmänhet med funktionsnedsättningar.
- Leda arbetet med att ta fram lokalprogram för ett bibliotek i Trångsund.

Kultur- och fritidsnämnden

- Planera och utforma ett nytt huvudbibliotek i centrala Huddinge
- Genom samverkan främja barns tidiga språk- och läsutveckling, och arbeta för alla barns rätt till en läsande gemenskap.
- Delta aktivt i arbetet med regional samordning i syfte att harmonisera lånevillkor, rutiner och avgifter på folkbiblioteken.
- Säkra tillgång till tillgängliga medier för en allmänhet med funktionsnedsättning.
- Ta fram strukturprogram för folkbiblioteken i Huddinge kommun.
- Utredda möjliga alternativ till lokalisering för ett bibliotek i Trångsund.

Förskolenämnden

- Utifrån lokala förutsättningar utveckla arbetet med förskolebibliotek och säkra likvärdig tillgång i alla kommunens förskolor.
- Säkra tillgång till tillgängliga medier för barn med funktionsnedsättning.

Grundskolenämnden

- Arbeta för en mer likvärdig tillgång till en bemannad skolbiblioteksverksamhet i Huddinges grundskolor¹³.
- Genom samverkan främja barns tidiga språk- och läsutveckling, och arbeta för alla barns rätt till en läsande gemenskap.
- Säkra tillgång till tillgängliga medier för elever med funktionsnedsättning inom grundskolan.

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

- Säkra tillgång till biblioteksrelaterade kunskaper och resurser för vuxenutbildningens elever¹⁴.
- Säkra tillgång till tillgängliga medier för elever med funktionsnedsättning inom

¹² Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022 - 2025

¹³ Skolbiblioteksplan, Huddinge kommun

¹⁴ Läroplan (Lvux12) för vuxenutbildningen

gymnasieskola och vuxenutbildning.

Genomförande och uppföljning

Genomförande och uppföljning av biblioteksprogrammet sker inom ram för kommunens ordinarie planerings- och uppföljningsprocess. Åtaganden och målsättningar integreras i nämndernas verksamhetsplanering och uppföljningen sker årligen i samband med nämndernas delårsuppföljningar och verksamhetsberättelse. Kultur- och fritidsnämnden har ett särskilt ägarskap för biblioteksprogrammet och har ett utökat ansvar för att programmet i sin helhet följs upp. Detta sker löpande, och inför programmets revidering. Respektive nämnd upprättar en kontakt för en löpande dialog utifrån biblioteksprogrammet. Även för att samordna och aktualisera denna dialog har kultur- och fritidsnämnden ett utökat ansvar.